

MAKTABGACHA TA'LIM SOHASIDA XORIY TA'LIMI TAJRIBASIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8310684>

Muradovna To'pajon

Urganch davlat universiteti maktabgacha ta'lim yo'nalish 2- bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada bugungi kunda maktabgacha ta'limda qo'llaniladigan ilg'or xorij tajribalari va texnologiyalari haqida va ulardan oqilona foydalanish haqidab so'z yuritiladi.

Kalit so'zi

Innovatsion g'oya, yaponiya texnologiyasi, koreya texnologiyasi, Montesori texnologiyasi, Italiya texnologiyayi, pedagogik kadrlar, maktabgacha ta'limni takomillashtirish to'g'risidagi farmoishlar, buyuk.

Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim sohasi boshqa sohalar kabi eng rivojlanib borayotgan sohalardan biridir. Ushbu sohada bolalarga ta'lim berishda eng ilg'or texnologiyalardan foydalanib kelinmoqda. Shulardan eng ommalashganlari koreya va italya texnologiyalari hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar o'zining samaradorligi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda M. Mantesori tomonidan ishlab chiqilgan "Mantesori texnologiyasi" o'zining ko'plab yutuqlari bilan yosh pedagogik kadrlarni jalb qiladi. Ushbu texnologiya nafaqat sog'lom bolalar balkim sog'lig'ida muammosi bo'lgan bolalar uchun ham qo'llashda ko'plab afzalliklarni yaratadi. Chet el texnologiyalaridan foydalangan holda ish hujjatlarini yuritish, bugungi kun talablariga mos keladigan mashg'ulotlarni yaratish, shu bilan birgalikda pedagoglar uchun qulayliklarni yaratish ham muhim omil sanaladi. Shu sababli hozirda maktabgacha ta'lim tizimida tubdan takomillashtirish ishlari olib borilmoqda. Shu jumladan Prizedentimizning "2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmoishi shulardan biri hisoblanadi. Hozirda Yaponiya mamlakatining texnologiyalaridan ham oqilona foydalanish keng yo'lga qo'yilgan. Yaponiya texnologiyasidagi mehnatsevarlik va ishbilarmonligi bizning pedagoglarimiz uchun qulay vosita bo'lib hizmat qiladi. Dunyodagi barcha eng ilg'or texnologiyalarning yaratuvchilari bo'lgan yapon xalqi tomonidan ishlab chiqilgan maktabgacha ta'lim muassasalari uchun qo'llanmalardan hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida keng foydalaniladi. Yapon pedagoglarining o'quv metodik majmualari, qo'llanmalari va o'quv hujjatlari biz uchun qulay vosita bo'lib kelmoqda. Ushbu qo'llanmalarga o'zimizning milliylik ruhini qo'shgan holda ularni ijodkorlik bilan o'zgartirish kiritgan holda foydalanish biz va bizning avlodlarimiz uchun ham foydali hisoblanadi. Zamonaviy ped texnologiyalar nafaqat chet el texnologiyasiga balkim o'zimizning azaliy urf-odatlarimizga ham, ota-bobolarimizdan qolgan me'roslar yordamida ham ta'lim berish bizning maqsadimiz sanaladi. Ushbu usullar

yordamida bizdan avval yashab ijod etgan ota-bobolarimiz, buyuk siymolarimiz voyaga yetib kamol topishgan. Ular orasida buyuk bobokalonimiz Abu Ali ibn Sino, soʻz mulkinging sultoni Alisher Navoiy, buyuk jadidchi bobomiz Abdulla Avloniyilar ushbu milliy taʼlim va tarbiyaasosida voyaga yetishgan. Ularning ulkan merosi biz uchun va avlodlarimiz uchun katta meros sanaladi. Ularning oʻrnakli hayoti biz uchun namuna hisoblanadi. Shu sababli ham chet el texnologiyalarini olish bilan birgalikda oʻz urf-odatlarimizni ham uygʻun holda qoʻllash zarur. Bugungi kunning eng dolzarb muammolaridan biri ham pedagogik texnologiyalardan unumli va samarali foydalanish hisoblanadi. Xulosa qilib aytganda mamlakatimizda istiqbol yoʻlidagi eng birinchi qadamlaridan biri ham ushbu texnologiyalarni yaxshi oʻrgatish muhim omil sanaladi. Ushbu borasida Prizentimiz Sh.M.mirziyoyevning “Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech ogʻishmasdan ,qatiyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz balkim bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga koʻtaramiz. Yoshlarimizni mustaqil fikrlaydigan qilib tarbiyalashni asosiy vazifa qilib olamiz” degan soʻzlari bizlarni kelajak uchun ulkan ishlar qilishga undaydi.

Yurtimiz taʼlim tizimida ayniqsa, maktabgacha taʼlim sohasida keng qamrovli islohotlarni hamda qayta qurish ishlarini amalga oshirishdek murakkab jarayonni boshidan kechirmoqda. Ulardan koʻzda tutilgan maqsad – maktabgacha taʼlim faoliyatini tubdan yaxshilash, uning insonparvarlik tamoyillarini rivojlantirish, shu asosda oʻquv- tarbiya ishlari mazmunini, uning shakl va uslubini kompleks yangilash va yanada takomillashtirishdan iboratdir. Bu vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilishning muhim shartlaridan biri rivojlangan mamlakatlar maktabgacha taʼlim tajribalariga munosabatni tubdan oʻzgartirishdan iborat ekanligini hayotning oʻzi koʻrsatmoqda. Bu tajribalarni sinchkovlik va qunt bilan oʻrganish orqali biz taʼlimda xato va yanglishishlardan, shubhali xulosalardan oʻzimizni saqlashimizdan tashqari, taʼlimtarbiyada qotib qolgan, eskirgan, oʻz dolzarbligini yoʻqotib borayotgan ish shakli va uslublaridan tezroq xalos boʻlish bilan birga, uni munosib tarzda yangilashda qoʻshimcha boy manbalarga ham ega boʻlamiz. Rivojlangan xorijiy davlatlarda taʼlimning mamlakat ichki siyosatiga faol taʼsir etadigan ijtimoiy jarayon ekanligi, eʼtirof qilingan haqiqatdir. Shu tufayli ham chet mamlakatlarda taʼlim ehtiyojini iqtisodiy taʼminlashga ajratilayotgan mablagʻ miqdori yildan- yilga oshib bormoqda. Oʻzbekiston jahon andozalariga mos keladigan koʻp bosqichli taʼlim tizimiga oʻtmoqda. Biz foydalanadigan taʼlim texnologiyalari shaxsni rivojlanishiga, mustaqil ishlashga oʻrgatishi zarur. CHet el tajribalarini oʻrganib, ularni sharoitimizga moslab tatbiq qilish kerak. Davrlar oʻtishi bilan insoniyat ehtiyoji kuchayib boradi. Bu ehtiyojlarni qondirish uchun taʼlim tizimini mukammal va puxta reja asosida tashkil etishni talab etadi. Mamlakatni dunyodagi rivojlangan davlatlar qatoriga qoʻshishda uni taʼlim tizimini mukammal reja asosida tashkil etishni talab qildi. Har bir davlat va jamiyatning taraqqiyoti, istiqboli, farovonligi, maʼnaviy yuksalishi, jahonning eng

rivojlangan davlatlar qatoridan o'rin olishi - bilimli, yuqori intellektual salohiyatli, qalbiga va ongiga ezgu fazilatlarni mujassamlashtirgan yoshlarga bog'liq hisoblanib, vatan taqdiri uchun sitqi dildan xizmat qiladigan, fidoyi, iymonli avlodni voyaga yetkazish, o'qitishni sifatli va mazmun jihatdan yuqori pog'onalarga olib chiqish, avvalo, o'qituvchi va tarbiyachi murabbiylar zimmasiga sharafliligi va ayni paytda mas'uliyatli vazifani yuklaydi. Xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, agarda 2 - 7 yoshdagi bolaga eng kamida bir yil davomida haftasiga 9 soatdan 15 soatgacha ta'lim berilsa, uning salohiyati 100 foiz rivojlanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bundan ko'rinib turibdiki rivojlangan mamlakatlarda ta'limga bo'lgan e'tibor asosiy o'rinlarda turadi. Bugungi kunda shiddat bilan rivojlanayotgan ona Vatanimiz O'zbekistonda farzand tarbiyasi eng dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Farzandlarimizni tarbiyasida to'g'ri yo'lni tanlay olish ham juda mushkul masala. Bunday mushkul masalani osonlik bilan samarali yechim topishimizda bizga xorij mamalakatlarining tajribalari, yo'lyo'riqlari ham qo'l keladi. Dunyo miqyosida bolalarni psixofiziologik, intellektual, ijodiy va shaxsiy salohiyatini oshirishga yo'naltirilgan kreativ texnologiyalarni rivojlantirish, maktabgacha ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim muhitini tashkil qilish hamda strategik boshqaruv tamoyillari asosida maktabgacha ta'limning sifat menejmenti mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga qaratilgan ilmiy-amaliy tadqiqotlar olib borilmoqda. Mazkur tadqiqotlarda maktabgacha ta'limni boshqarishning axborot- metodik tizimini takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlarini diversifikatsiyalash, ta'lim-tarbiya jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv va muammolivaziyatli o'qitish usullarini joriy etish, maktabgacha ta'lim tizimi xodimlarining kasbiy- innovatsion kompetentligini rivojlantirish va baholashning samarali shakl va metodlarini amaliyotga joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Hozirgi kunga qadar mamlakatimizda har tomonlama yetuk, ma'naviyatli barkamol avlodni tarbiyalashga qaratilgan zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotini tashkil qilish bo'yicha juda ko'p chora tadbirlar amalga oshirilib kelmoqda. Ko'plab dunyo davlatlarning o'ziga xos madaniyati va rivojlanish yo'li bo'lishiga qaramay deyarli o'xshash bo'lgan ta'lim tizimidagi muammolarni hal qilib kelmoqdalar. Jumladan, maktabgacha ta'limda amalga oshirilayotgan ta'lim va tarbiya jarayonida samarali hamda innovatsion metodlarni ishlab chiqish, bolani garmonal, psixofiziologik va sotsiologik rivojlanishi, bolani madaniy- etnik tarbiyalanishini takomillashtirish, uning salomatligi va yashash sharoitlarida sog'lom muhitni yaratish shular jumlasidandir. Rivojlangan mamlakatlarning maktabgacha ta'lim tizimlari ham o'ziga xos ravishda tuzilgan. Xorijiy davlatlardagi maktabgacha ta'limning asosiy ikki maqsadi bo'lib, ularning birinchisi bolalarga xorijiy tillarni o'qitish bo'lsa, ikkinchisi ularni jismonan, ruhan va aqlan sog'lom rivojlantirishdir. Filadelfiyaning Inson potensialini (imkoniyatlarini) rivojlantirish institutining direktori Glen Domanning fikricha insoniyat bosh miyasining eng yuqori rivojlanish davri 3 yoshgacha bo'lgan davrini taqazo etar ekan. Ammo zamonaviy ta'lim

tizimlarining boshlanishi ushbu yoshning tugash vaqtiga ya'ni 3 yoshdan keyinga to'g'ri kelishi bizga ma'lum. 6 yoshdan keyin bilimlarni berilishi takrorlash jarayonini - talab qiladi, shuning uchun til o'rganishni maktabgacha yoshdan boshlagan ma'qul hisoblanadi. Hulusa qilib shuni aytish mumkinki, jahonda ta'lim sohasidagi innovatsion rivojlanish tendentsiyalariga mos ravishda maktabgacha ta'lim tizimini kompetentsiyaviy talablar asosida takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, YUNESKO tomonidan 2030 yilgacha belgilangan barqaror rivojlanish maqsadlarida bolalarda mustaqilijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan sifatli ta'lim xizmatlarini tashkil etish dolzarb vazifalar sifatida qayd etilgan. Xalqaro tajribalar maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik jarayon samaradorligini oshirish, erta yoshdan boshlab STEAM o'qitish asoslarini joriy etish, ta'lim xizmatlarini diversifikatsiyalash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Maktabgacha ta'lim sohasida izlanishlar olib borayotgan olimlarimiz oldida turgan eng muhim vazifalardan biri, maktabgacha ta'lim tizimiga yangiliklar olib kirish bilan birgalikda jahonning rivojlangan mamlakatlaridagi maktabgacha ta'lim tizimi faoliyatlari bilan yaqindan tanishishlari va ulardagi ilg'or usullarni o'rganishlari hamda ularni ilmiy asoslagan holda mamlakatimizdagi maktabgacha ta'lim tizimiga keng joriy etish orqali belgilangan vazifalarni talablar darajasida ado etilishiga hissa qo'shishlari mumkin. O'zbekiston Respublikasida ham chet el ta'lim tizimidan na'muna olgan holda maktabgacha ta'lim tizimini yanada mukammal va sifatli tashkil etishimiz kerak. Buning uchun eng birinchi o'rinda malakali kadrlarni tayyorlash zarur. Ta'lim tashkilotlarini innovatsion texnologiyalar bilan ta'minlab, bolalarga maktabgacha yoshdan boshlab innovatsion texnologiyalardan foydalanishni o'rgatib ularni mustaqil, o'ziga ishonadigan shaxs qilib tarbiyalashimiz kerak. Shundagina bizning mamlakatimizdan ham jahonga mashhur buyuk shaxslar, Ibn Sino, al-Beruniy, al-Xorazmiy, Mirzo Ulug'bek, Farobiy kabi ajdodlarimizga mos avlodlarni yetishtiramiz.

ADABIYOTLAR:

1. I.A Karimov "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch" 2008
2. Quronov M. "Ma'naviy yuksalish yo'lida" 2008
3. Yo'ldoshev J.F "Uzluksiz ta'lim:Malaka oshirish muammolari va yechimlari".
4. O'zbekiston Respublikasi Prizedentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasining yanada rivojlantirish bo'yicha Xarakteristik strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli farmoni 5. google.uz sayti